

Süleyman Demirel Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Y.2007, C.12, S.1 s.117-126.

ENGELLİLERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA (MUĞLA ÖRNEĞİ)

AN ANALYSIS FOR SOCIO-ECONOMIC SITUATION OF DISABILITIES (THE CASE OF MUĞLA)

Yrd.Doç.Dr.Ercan BALDEMİR*

ÖZET

Çalışmanın amacı Muğla ilindeki engellilerin hayat standartları, sorunlar, istekleri ve istihdam imkanlarının incelenmesidir. Muğla ilindeki engelli profili ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla 122 engelli veya yakınıyla yüz yüze görüşülmüş ve elde edilen sonuçlar gerek frekans gerekse testler yardımıyla yorumlanmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the living standards, problems, desires, and employment possibilities of the disabled people in Muğla, trying to present a general profile of the disabled population in Muğla. Towards this aim, 122 disabled people or their relatives were interviewed and the results obtained were interpreted by means of both frequencies and tests.

Engelli insanlar, Sosyo-ekonomik durum
Disabled people, socio-economic station

1.GİRİŞ

Bir ülkenin sağlık, eğitim ve ekonomik kalkınma göstergeleri, o ülkedeki engelli nüfusa sunulan hizmetlerin kalitesini etkilemekte bu da, engelli bireylerin hayat standartlarını belirlemektedir. Ekonomik alanda yaşanan ve gittikçe kronikleşen ekonomik durgunluk çoğu zaman sosyal hayatı da olumsuz yönde etkilemektedir (Seyyar A. 2004, sh.21). Gelişmiş toplumlarda engelli bireylere verilen önem ve hizmet maalesef az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yeterli ölçüde değildir. Ancak son yıllarda engellilerle ilgili politikalar uluslar arası düzeyde gelişme göstermektedir. Bu gelişmeye paralel olarak da Türkiye’de bir takım gelişmeler olmuştur. Ancak ülkemizde henüz engelli nüfusa yönelik ciddi bir kayıt ve takip sistemi yoktur (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002 sh.III). Bu da ülkemizdeki engellilerin gerek sayısı gerekse nitelikleri konusunda bilgi edinmemizi

* Muğla Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü.

güçlendirmektedir. Özürlülere ilişkin politikaların belirlenmesi, planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi için güncel ve güvenilir verilere ihtiyaç vardır (Çalık S. 2004. sh.304). Çalışmamızda en çok karşılaştığımız problem kayıtlardan elde ettiğimiz engelli bireylerin adreslerinin çoktan değişmiş olmasıdır. Bu da bizi kendi kayıtlarımızı oluşturmaya zorlamıştır. Bu konudaki en büyük destekçimiz de kimi yerlerde mahalle muhtarları kimi yerlerde maalesef kahvehaneler olmuştur.

2. ENGELLİLİĞİN TANIMI:

Engelli nüfus genelde toplumların ekonomik gelişmişliğine paralel olarak artış ve azalış gösterir. Gelişmiş ülkelerde oransal olarak az iken, gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde bu oran daha yüksektir. Doğal olarak bunun sebeplerinin başında eğitim ve sağlık gelmektedir.

Engellilik en temelde doğuştan ya da doğum sırasında oluşmasına ve sonradan kazanılmasına göre ikiye ayrılır (Türkiye Özürlüler Araştırması sh.24). Doğuştan ya da doğum sırasında oluşan engellilik durumunda akraba evlilikleri, genetik faktörler, sağlık hizmetlerinin yetersizliği, anne babaların ya da adaylarının bu konuda eğitimlerinin yetersiz olması, özellikle bazı toplumlarda annelik yaşının küçüklüğü, doğum öncesi sağlık kontrollerinin yetersizliği, doğum sırasında çocuk ve annenin bazı risklerle karşı karşıya kalması ve uzman sağlık personelinin bulunmaması, bulaşıcı hastalıklar, çeşitli çocuk hastalıkları, ateşlenme ve benzeri doğum öncesi ve doğum sırasında ortaya çıkan bu gibi faktörler önemli rol oynamaktadır. Doğumdan sonra ortaya çıkan engelliliğe yol açan faktörler olarak ise kazalar, hastalıklar ve doğal afetler (Türkiye Özürlüler Araştırması sh.26) olarak sayılabilmektedir.

Engelliği ifade etmek için çeşitli tanımlamalar olmakla beraber bizim burada dikkate alacağımız tanım T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı (DİE) ve T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının (ÖZİDA) Türkiye Özürlüler Araştırması 2002 kitapçığında yapmış olduğu tanımdır. Tanım “doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan kişi” şeklindedir.

Çalışmamızda engel ve engel çeşitleri ayırımında tamamen bu kitaptaki tanımlamalar geçerli olacaktır.

3. AMAÇ VE KAPSAM:

Çalışmada amaç öncelikle engelli bireylerin ve ailelerinin yaşam standartlarını, karşılaştıkları sorunları ve gerek toplumdan, çevreden ve

gerekse kamu kurum ve kuruluşlarından beklenti ve isteklerini ortaya koyabilmek ve toplum duyarlılığına katkıda bulunmaktır. Amaç kontrol edemediği için çocuğunu zincire vuran aileleri teşhis etmek ve onların caniliklerini! topluma anlatmak değil, bu duruma iten nedenleri, toplum ve devlet olarak kendi sorumluluklarımızı tartışmaya açmaktır. Engellileri ve ailelerini sahip oldukları haklar açısından bilgilendirmek ve onlara işlemler için yol göstermektir.

Araştırmanın kapsamı gerek zaman ve gerekse maliyetinin ağırlığı nedeniyle Muğla ili merkez ve merkeze yakın ilçe ve köyler olarak sınırlandırılmıştır. Engellilere ilişkin adres verileri öncelikle Sağlık İl Müdürlüğü'nün destekleriyle sağlık ocaklarından alınmış, adreslerinden taşınmış, yeni gelmiş ve başka bir takım nedenlerden dolayı listede bulunmayan adresler ise mahalle veya köy muhtarlarıyla, köy kahvehane sakinlerinden alınmıştır. Uygulama için herhangi bir ölçek kullanılmamıştır. Nerede bir engelli bireyin yaşadığı bilgisi alındıysa oraya gidilmiş ve anket yapılmıştır.

4.UYGULAMA

Çalışmamızda hemen tüm bilim dallarında çok sık kullanılan birinci elden veri toplama yöntemi olan anket yöntemi uygulanmıştır. Yöntemin özü ana kütlelden örnekleme (Bağırkan Ş. 1993. sh.27) kurallarına göre seçilen örnek elemanlarla ilişki kurmak ve onlardan araştırmanın amacı çerçevesinde bilgi toplamaktan ibarettir. Bu anketler ana kütlelden rasgele seçilen örnekler alınarak yapılmıştır. Muğla il merkezi ve bağlı belde ve köylerinin yanı sıra Yatağan, Kavaklıdere, Ula gibi yakın ilçeleri ve bunlara bağlı belde ve köylerde yüz-yüze görüşme yöntemiyle toplan 122 engelli veya yakını üzerinde anket yapılmak suretiyle engelli ve yakınının sosyo-ekonomik yapısı incelenmeye, istek ve şikayetleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu amaçla ankete katılan engelli ve yakınlarına demografik özelliklerin yanı sıra, meslek bilgileri, gelir düzeyi, sosyal güvencelerinin olup olmadığı, rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadığı, beklenti ve şikayetlerine ilişkin toplam 26 soru sorulmuş, gerek frekans değerleri ve gerekse de bir takım hipotez testleriyle analizler yapılmış ve elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Anketimize katılan engelli ve yakınlarının %59.8 i erkek %40.2 si bayan olup, bunlar içerisinde %10.7 si işitme, %14.8 i görme, %36.1 i zihinsel ve %38.5 i ortopedik engellidir. Yine anketimize katılanların %18 i 0-14, %14.8 i 15-20, %19.7 si 21-30, %24.6 sı 30-45 ve %23 ü ise 45 ve üstü yaşta. Anketi dolduranın engelliye yakınlık derecesi sorusuna ise %23 ü kendisi, %24.6 sı anne, %19.7 baba ve %32.8 ise kardeş, dayı, hala, amca gibi birinci dereceden yakınları şeklinde cevaplar alınmıştır. Engelli ve yakınlarının eğitim düzeyini belirlemek için kendisi, anne, baba ve iki kardeş ve anketi dolduran yakını ayrımı yapılmış ve şu frekanslar elde edilmiştir.

Ankete konu olan engellilerin %43.4 ünün hiç eğitimi yoktur. %40.2 si ilk okul, %9.8 i orta okul, %2.5 si lise ve %3.3 ü üniversite mezunudur. Engellinin babasının eğitim düzeyi ise; %10.8 i hiç okula gitmemiş, %62.7 si ilk okul, %13.3 ü orta okul, %9.6 sı lise, %1.2 si yüksek okul ve %2.4 ü üniversite mezunudur. Annelerinin eğitim düzeyi açısından ise %23.2 si hiç okula gitmemiş, %62.2 si ilk okul, %4.9 orta okul, %6.1 lise, %1.2 yüksek okul ve %2.4 üniversite mezunu oldukları görülmektedir. Birinci kardeşin eğitim düzeyi sorusuna 122 kişiden sadece 62 cevap verilmiştir. Bu da yaklaşık engellilerin yarısının kardeşi olmadığı şeklinde değerlendirilebilir. Birinci ve ikinci kardeşin eğitim düzeyleri ise ilk, orta ve lise olarak yoğunlaşmaktadır. Ancak bunların içerisinde yaşları küçük olduğu için henüz normal eğitime devam edenlerin sayısı oldukça çoktur. Anketi dolduran yakınının eğitim düzeyi ise diğerlerinden çok farklı değildir. Rakamlar yine ilk, orta ve lisede yoğunlaşmaktadır.

Anketimize katılan engellilerin %63.9 unun anne-babası beraber yaşamaktadır. %3.3 ü boşanmış, %17.2 sinin sadece annesi sağ, %0.8 inin sadece babası sağ ve %14.8 inin anne ve babası yaşamamaktadır. Engellilerin %29.5 i evli, %65.6 sı bekar ve %4.9 u duldur. Anne-babanın akraba olup olmadıklarını belirlemek için sorduğumuz soruya %20.5 i akraba ve %79.5 i akraba değil şeklinde cevap vermişlerdir. Engelli bireylerin %56.6 sının engeli doğuştan, %6.6 sının kaza ile ve %36.9 unun engeli hastalık sonucu ortaya çıkmıştır. Anketimize katılan engellilerin %78.7 sinin bir mesleği yoktur. %4.9 u esnaf, %11.5 i memur-işçi ve %4.9 u emeklidir. Engellilerin yaklaşık %20 i çocuk ve öğrencidir. Engellilerin %36.1 i engelinden dolayı çalışamayacak durumdadır. Engellinin ailesinin ortalama gelir durumu; %3.3 ü 150 YTL den az, %5.7 si 150-300 arası %54.1 i 300-500 arası, %20.5 i 500-1000 arası, %7.4 ü 1000-1500 arası ve %3.3 ü 1500 YTL den çok gelire sahip oldukları şeklindedir. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı ise %5.8 dir. Engellilerin %13.9 u bir maddi destek alırken, % 86.1 i hiçbir maddi destek almamaktadır. Engellilerin sadece %4.9 u özürlü maaşı almaktadır. Yine sadece %1.6 sı vakıf gibi bir takım kuruluşlardan destek almaktadır. Sosyal güvencelerine ilişkin soru için ise; %4.9 u yeşil kartlı, %42.6 sı SSK, %18 i Bağkur, %7.4 ü emekli sandığı ve %25.4 ünün hiç güvencesi yok şeklinde cevaplar alınmıştır. Maddi destek almayanların büyük kısmının sosyal güvencesi olanlar olduğu anlaşılmaktadır. Anketimize katılanların %22.4 devletın ya da kişi veya kurumların ücretsiz sağladığı bir hizmet alırken %77.6 sı böyle bir hizmet almamaktadır. %22.4 ün %5.7 si devletten bir takım yardımlar alırken, %6.6 sının aldığı yardım sadece özürlü kimlik kartı şeklindedir. Yardım almayanların almama sebeplerinden ise yaklaşık %43 ile bilgisizlik en yüksek orana sahiptir, %23 ü ise ihmallik, cevap alamama, uzakta oturuyor olması, raporunun olmaması gibi nedenlere dayanmaktadır. Yine yardım almayanların yaklaşık %33 ü yardıma ihtiyaç duymamaktadır.

Anketimize cevap veren engellilerin %42 si günlük aktivitelerini kendisi karşılamaktadır. %37 i ise tamamıyla yardıma ihtiyaç duyarken, %21 i kısmen yardım almaktadır. Engelliye yönelik kurum ve kuruluşlardan en

önemli beklentileri ise %36.1 öncelik sırasına göre maddi yardım, %19.7 öncelik sırasına göre eğitim, %14.8 öncelik sırasına göre sağlık, %13.9 öncelik sırasına göre iş ve %6.6 öncelik sırasına göre devlet güvencesi gelmektedir. Devlet güvencesinin böyle bir orana sahip olması oldukça düşündürücüdür.

Engellilere en büyük sıkıntıları %66.4 ile engelleridir. Daha sonra bunu %6.6 ile özgüven ve psikolojik faktörler, %6.6 ile maddi sorunlar, %4.1 ile fiziki ve toplumsal çevre ve %4.8 ile diğer faktörler (eğitim, iş, cihaz, ulaşım gibi) takip etmektedir. %45.1 in bu soruna herhangi bir çözüm önerisi yoktur. %23.8 i ise tedavi olmak istemektedir. %18 i devlet yardımı ve eğitim, %13.1 i ise cihaz, duyarlılık, iş ve psikolojik yardım istemektedirler. Rehabilitasyon merkezlerindeki eğitim olanaklarından yararlanma oranları ise %18 dir. Yani %82 si rehabilitasyon olanaklarından yararlanmamaktadır. Rehabilitasyon merkezlerinden yararlanmayanların %19 u bu kurumları faydalı görmemektedir. %31 i ise kurumlar hakkında ve hakları konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. %27.8 inin yararlanmama nedeni ise yaşadıkları yerde bu kurumların olmamasıdır. %15 i maddi imkansızlıklar yüzünden %4 ü ise pahalı olması, ulaşım problemi ve güvensizlik gibi nedenlerden dolayı rehabilitasyon hizmeti alamamaktadır.

Ankete katılan engelli vatandaşlarımızın %90.2 si kendi evinde, %9.8 i kira da oturmaktadır. Kirada oturanların çok büyük bir oranı %66.7 ise kirası 300 YTL den az olan evlerde oturmaktadır. Kendi evinde oturuyor olma oranının yüksek olmasının en büyük nedeni, gerek Muğla ilinin fazla göç almamış bir il olması ve gerekse anketimize katılan kırsal kesimden engelli sayısının çok olmasıdır.

Engelli yakınlarının %62.8 si sosyal aktivitelerini yerine getirebilmekte, %37.2 si ise hiçbir sosyal aktiviteye katılamamaktadır. Bunun sebebi ise bakmakla yükümlü olduğu engellinin engelidir. Anket yaptığımız engellilerin %23 ü çalışabilir durumdadır. %25.4 ü kısmen çalışabilir, %51.6 sı ise çalışamaz durumdadır. Yine anket yaptığımız engellilerden %19 u engeliyle ilgili tedavi olanaklarından yararlanmakta, %81 i ise yararlanmamaktadır.

4.1. Hipotez testleri

Cinsiyet faktörünün değişkenleri tanımlama üzerinde bir etkisi yoktur. Sıfır hipotezinin cinsiyet faktörünün değişkenleri tanımlama üzerinde etkisi vardır şeklindeki alternatif hipoteze karşı testi, t testi ile yapılmış olup, elde edilen sonuçlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde soru 11, 12a, 12b, 18d, 20, 23b ve 24a’da cinsiyet ile sorulara verilen cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Burada soru 11 de engellinin bir mesleğinin olup olmadığı, soru 12a da ise engellinin hali hazırda bir işte çalışıp çalışmadığı sorulmuş ve her iki soru için de $\alpha=0.01$ anlamlılık düzeyinde kadınlar aleyhinde bir sonuç

ortaya çıkmıştır. Yani erkeklerin meslek sahibi olma ortalamaları ve hali hazır bir işte çalışıyor olma ortalamaları yüksektir. Anketimize katılan 49 engelli kadından sadece ikisi çalışmaktadır. Soru 12b ise çalışanların meslekleriyle ilgili bir işte çalışıp çalışmadıkları şeklinde idi. Burada da yine kadınlar kendi meslekleriyle ilgili bir işte çalışmamaktadırlar.

Cinsiyet faktörü açısından ortaya çıkan bir diğer farklılık ise Engelliye yönelik kurum ve kuruluşlardan en önemli beklentiler içerisinde iş değişkeninin önem sıralamasındadır. $\alpha=0.10$ önem düzeyinde, erkeklerin iş beklentisi kadınlara nispeten daha önceliklidir. Rehabilitasyon Merkezlerinin eğitim olanaklarından yararlanma açısından da kadın ve erkek arasında $\alpha=0.01$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadınlar bu olanaklardan daha az yararlanmaktadırlar. Buradaki farklılık öncelikle bilgisizlik, ikinci olarak faydalı görmemesi ve üçüncü olarak ta güvensizlik değişkenlerinden kaynaklanmaktadır. Yine özürülü yakınının sosyal aktivitelerini yerine getirip getirmediği sorusuna verilen cevaplarda da $\alpha=0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Engelli yakını kadınlar sosyal aktivitelere engelli yakını erkeklerden daha az katılabilmektedirler.

Engel grubu faktörünün değişkenleri tanımlama üzerinde bir etkisi yoktur. Sıfır hipotezinin testi, F testi ile yapılmış olup, elde edilen sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Engel grubuna göre yapılan testlerde tablo 2 den anlaşılacağı üzere, soru 6a, 7, 8, 11, 12a, 14a, 16a, 17, 18e, 20, 24a, 25 ve 26 için $\alpha=0.10$ önem düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre soru 6a da eğitim düzeyi engel gruplarına göre farklılık göstermektedir. Crostap tabloları incelendiğinde bu farkın daha çok zihinsel engellilerin hiç eğitimlerinin olmaması oranlarının yüksekliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Yine soru 7 deki ailede anne-baba beraberliği sorusunda da anlamlı bir farklılık bulunmakta olup, bu fark, görme engellilerden kaynaklanmaktadır. Görme engellilerde Anne sağ oranı diğer gruplara göre daha yüksektir. Bu da görme engellilerin yaş oranlarının yüksekliğinden kaynaklanmaktadır.

Engel grubuna göre anlamlı farklılık olan diğer bir değişken de, engellinin medeni durumudur. Bunda da fark işitme engellilerden kaynaklanmaktadır ve işitme engellilerde evli olma oranı diğer engel gruplarına göre daha yüksektir. Engellinin mesleğine ilişkin soruda da farklılık vardır. Bu fark yine işitme engellilerden kaynaklanmaktadır. İşitme engellilerin meslek sahibi olma oranı diğer engel gruplarına göre daha yüksektir. Bunun doğal sonucu olarak “bir işte çalışıyor mu?” sorusunda da farklılık gözlenmektedir. Yine bu fark işitme engelliler lehindedir. Anket sonuçlarından da anlaşılacağı üzere engellilerde işsizlik oranı oldukça fazladır. Çeşitli araştırmalarda yapılan tahminlerde işsizliğin engellilerde 3 kat daha fazla olduğu (Thornton ve Lunt 1994, sh 47) görülmektedir. İş gücü piyasasına katılan engelliler ise, genellikle talep edilmeyen az ücretli, düşük beceri gerektiren, alt statülü işlerde çalışmaktadır (Barnes 1992 sh.35). Ancak

yine yapılan çalışmalarda, engellilerin çalıştıkları işyerlerinde en az engelli olmayanlar kadar verimli, güvenilir, işe devamları ve iş güvenceleri açısından da eşit veya daha iyi durumda oldukları (Radar 1995, Aktaran, Arthur ve Zarb 1995, sh 12) görülmektedir.

Tablo 1: Cinsiyet Faktörü İçin Testler

<u>Değişken</u>	<u>t değeri</u>	<u>Anlamlılık</u>	<u>Erkek Ort.</u>	<u>Kadın Ort.</u>
S3	1,962	0,164		
S4	0,163	0,687		
S6a	0,583	0,447		
S6b	2,167	0,145		
S6c	1,559	0,215		
S6d	1,087	0,301		
S7	0,119	0,731		
S8	1,685	0,197		
S9	0,001	0,970		
S10	1,314	0,254		
S11	54,576	0,000	1,64	1,10
S12a	26,621	0,000	1,82	1,96
S12b	3,929	0,98	1,09	1,67
S14a	0,784	0,378		
S16a	0,234	0,629		
S17	0,001	0,979		
S18a	1,202	0,277		
S18b	0,102	0,751		
S18c	0,158	0,693		
S18d	3,986	0,055	1,76	2,67
S18e	0,353	0,556		
S20	8,221	0,005	1,78	1,88
S21	0,948	0,333		
S23a	0,049	0,825		
S23b	17,246	0,002	2,00	1,20
S24a	5,483	0,021	1,32	1,45
S25	1,368	0,244		
S26	1,153	0,285		

Engel grubuna göre anlamlı farklılıklardan biri de, “herhangi bir maddi destek alıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaptır. Fark zihinsel engelliler ile işitme engelliler arasındadır. Zihinsel engelliler daha fazla maddi destek almaktadırlar. Bu destek daha çok, devletin ya da kişi veya kurumların ücretsiz sağladığı bir takım hizmetlerdir.

Günlük aktivitelerini karşılama sorusunda ise, yine işitme ve görme engelliler ile, zihinsel ve ortopedik engelliler farklılık göstermektedir. İşitme ve görme engelliler günlük aktivitelerini yardım almadan kendileri karşılarken, zihinsel ve ortopedik engelliler yardım almaksızın günlük

aktivitelerini karşılayamamaktadır. Yine bu grupların ayrıldıkları bir diğer nokta da, engelliye yönelik kurum ve kuruluşlardan beklentilerindeki farklılıktır. İşitme ve görme engelliler sağlığı daha önemli görmektedirler.

Rehabilitasyon olanaklarından yararlanma açısından da, bir farklılık söz konusudur ve bu farklılık işitme engellilerle ortopedik engelliler arasındadır. İşitme engelliler rehabilitasyon olanaklarından yararlanırken, ortopedik engelliler neredeyse hiç yararlanamamaktadır. Bunun en önemli sebebi ise, bu grubun rehabilitasyon olanaklarını çok faydalı bulmaması, bilgisizlik ve maddi imkansızlıktır. Hareket kabiliyetlerinin azlığı ve merkezlere ulaşımın bu grup engelliler için zorluğu bu sonucu doğuran nedenler olarak düşünülebilir.

Tablo 2: Engel Grubu Faktörü İçin Testler

<u>Değişken</u>	<u>F değeri</u>	<u>Anlamlılık</u>
S6a	2,377	0,073
S6b	2,017	0,118
S6c	0,835	0,478
S6d	0,480	0,698
S7	6,074	0,001
S8	5,937	0,001
S9	1,495	0,220
S10	0,596	0,619
S11	4,539	0,005
S12a	11,275	0,000
S12b	0,417	0,745
S14a	2,108	0,103
S16a	2,753	0,046
S17	9,820	0,000
S18a	0,405	0,750
S18b	0,469	0,706
S18c	0,323	0,808
S18d	0,951	0,430
S18e	2,169	0,109
S20	2,292	0,082
S21	1,767	0,159
S23a	0,191	0,902
S23b	1,556	0,274
S24a	3,561	0,017
S25	11,917	0,000
S26	2,648	0,052

Engelli yakınlarının sosyal aktivitelerini yerine getirme olanakları açısından da, gruplar arasında farklılık vardır ve bu fark, işitme engellilerden kaynaklanmaktadır. İşitme engellilerin yakınları sosyal aktivitelerini yerine getirirken diğer gruplarda bu oran oldukça düşüktür.

Engellerinin bir işte çalışmaya uygun olup olmadıkları şeklindeki soru için de bir farklılık söz konusudur. Burada da, yine işitme engelliler çalışabilir durumda iken diğer engel gruplarında bu oran düşüktür. “Engelinizle ilgili tedavi imkanlarından yararlanıyor musunuz?” sorusunda da bir farklılık vardır. Fark ortopedik engellilerden kaynaklanmaktadır ve bu grup daha çok tedavi imkanlarından yararlanmaktadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Muğla ili merkez ve yakın ilçe ve köylerinde yaşayan engellilerin profilleri belirlenmeye ve sorunları ve ilgili kurumlardan beklentileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. 122 engelli üzerinde anket yapılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır. Adresleri alınan engelliler teker teker ziyaret edilmiş, engel oranları yüksek, çalışma olanakları kısıtlı olan, engelin gerçekten çok ciddi bir problem olduğu engellilerle anketler yapılmıştır. Net bir ifade olmasa da hemen hemen engel oranları %80 ve üzeri olanlar seçilmiştir.

Çağdaş demokrasi anlayışına göre modern toplumlarda, artık insanların fakir, cahil, engelli, genç, yaşlı, kadın ya da erkek olmaları, onların haklarını kullanmalarını engellememektedir. Bu nedenle, bedensel veya zihinsel engelleri olanların sorumluluğu, teorik olarak sadece ailelerine değil, aynı zamanda topluma ve ülke yönetimlerine de düşmektedir (Meşhur H.F.A., 2004, sh.178). Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir. Tüm halkına eşit davranmak zorundadır. Problemlere bulduğu çözüm yöntemlerinde de bu ilkeyi göz önünde bulundurmalıdır. Engel gruplarına ve ekonomik durumlarına göre engellilerin yaşam biçimleri farklılık göstermektedir. Dolayısıyla engellilere tanınan haklar açısından da bu farklılıklar dikkate alınmalıdır. Engelliler ne topluma bir yük olarak, ne toplumun acıma duygusunu dejenere eden bir kesim olarak, ne de toplumda kıskançlık duygusunu oluşturacak imtiyazlı bir sınıf olarak gösterilmemelidir. Bunun tek yolu onları topluma tanıtmaktır. Yaşam zorluklarını, kendilerinin ve ailelerinin yaşadıkları sıkıntılar konusunda toplumun bilinçlendirilmesidir. Normal insanların hiç akıllarına bile getirmediikleri, görmemenin, duymamanın, yürüyememenin, konuşamamanın ve kendisi her ne kadar yaptığının farkında olmasa da, yaptıklarından dolayı yüzleri kızaran anne babaların buna alışamamanın zorlukları, siyasi çıkarlar ya da makam mevki beklentilerinin çok önünde bilimsel ve insani boyutlarla anlatılmalıdır. Kontrol edemediği için çocuğunu zincire vuran anne babanın mı, yoksa bunu anlayamayan toplum ve devletin mi zalim ve vicdansız olduğu iyi analiz edilmelidir.

Engelli bireyler toplumun sadece tüketen bir kesimi olmaktan çıkartılmalıdır. Bu II. Özürlüler Şurasında görüşüldüğü gibi, engelli bireyin kendi kendine yetebilmesinin sağlanması, fırsat eşitliğinin gerçekleştirilmesi ve topluma aktif ve üretken bireyler olarak katılmalarının sağlanmasıyla

(Özürlüler İdaresi Başkanlığı II. Özürlüler Şurası, 2005, sh.6) mümkün olabilecektir.

Yüzlerce insanın kötüye kullandığı, örneğin 0 km. araba alımlarında ÖTV ve MTV lerin alınmaması imtiyazı gibi en az 20.000 YTL parası olan engellilere bu haklar verilirken özellikle bu çalışma yapılırken karşılaştığımız yiyecek ekmeği olmayan, bu hakkından yararlanması neredeyse imkansız olan binlerce engelli için bu hak hiçbir anlam ifade etmemektedir. Bunun yerine bu tür kazanımların hesaplanarak engelli vatandaşların engel oranlarına göre ölçülü oranlarda dağıtılması sosyal adalet açısından daha faydalı olabilecektir.

KAYNAKÇA

1. AKKAYA Şahin, Vedat PAZARLIOĞLU, **Ekonometri I-II**, 3.Baskı, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1995.
2. ARTHUR, S., ZARB, G., Measuring Disablement in Society: Working Paper 4 Barries to Employment for Disabled People, 1995.
3. BAĞIRKAN Şemsettin, **İstatistiksel Analiz**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1993.
4. BARNES C., Disability and Employment, 1992.
5. ÇALIK Selma, **Özürlülüğün Ölçülmesinde Metodolojik Yaklaşımlar ve 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması**, Öz-veri, Cilt:1, Sayı 2, aralık 2004, Ankara.
6. ERDOĞAN İrfan, **Araştırma Dizaynı ve İstatistik Yöntemleri Empirik Bilimsel Araştırmanın Temel İlkeleri ve Sorunları**, Ankara, Ekim 1997.
7. MEŞHUR H.Filiz Alkan, **Özürlülerin Çalışma Yaşamına Katılma Gereği ve Uygulanan İstihdam Politikalarının Değerlendirilmesi**, Öz-veri, Cilt:1, Sayı 2, aralık 2004, Ankara.
8. SEYYAR Ali, **Teorik ve Pratik Boyutlarıyla Sosyal Bakım**, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aralık 2004, Ankara.
9. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı II. Özürlüler Şurası Yerel Yönetimler ve Özürlüler, **Ön Rapor Hazırlama Komisyonları Taslak Raporları ve Kararları**, 30 Mayıs-2 Haziran 2005, Ankara.
10. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, **Türkiye Özürlüler Araştırması**, Ankara , 2002.
11. THORNTON P. And N.LUNT, **Employment for Disabled People Social Obligation or İndivudial Rersponsibility**, 1994.